

Lluís Casassas, geògraf

J. VILÀ VALENTÍ

Paraules clau: *Casassas, Lluís; Departament de Geografia (Universitat de Barcelona); Geografia catalana (segle XX); Geografia de Catalunya; Geografia regional.*

Key words: *Casassas, Lluís; Catalan Geography (XXth century); Department of Geography (University of Barcelona); Geography of Catalonia; Regional Geography.*

El nostre desig seria recollir i evocar, en unes poques pàgines, les activitats del professor Lluís Casassas com a geògraf. A ell dediquem, com ja hem dit, en nom del Consell de Redacció i en nom propi, aquest volum de la *Revista de Geografia*. Sovint, en l'escrit que segueix, tenim en compte les paraules que pronunciarem en els actes públics de record i homenatge que foren organitzats, a Barcelona, per l'Institut d'Estudis Catalans i l'Ajuntament de la ciutat. Aquest fet pot motivar, en els mots i en els conceptes, un to directe i emotiu i també alguna reiteració, que no ens sembla pas que calgui modificar.

ALGUNS TRETS DE LA INFANTESA I JOVENTUT

Lluís Casassas i Simó nasqué a Sabadell, l'any 1922. Caldria destacar d'antuvi l'ambient familiar que va trobar, ben favorable a una bona formació intel·lectual i ciutadana. El seu pare i la seva mare, mestres ambdós, foren uns excel·lents educadors. En aquest context, ell degué començar ja la seva inclinació i el seu interès cap a la natura i cap als homes; en particular la natura i els homes del seu país. Recordem com ens mostrava amb il·lusió una petita monografia local, ben interessant, del seu pare, Enric Casassas i Cantó, sobre Tona, on aquest darrer havia dirigit una colònia d'infants. De les activitats pedagògiques paternes en teníem una informació directa a través del nostre pare, mestre també en un grup escolar barceloní; tots dos coincidiren, cap els anys 1933-34, en reunions pro-

fessionals -es tractava llavors d'un magisteri amb una bona formació i experiència i amb una notable inquietud- i en unes emissions pedagògiques dutes a terme per Ràdio Associació de Catalunya.

Tot seguit, convé afegir que en Lluís Casassas fou alumne de l'Institut Escola de la Generalitat. L'ambient i els ensenyaments rebuts representaren una forta petjada en la seva jove personalitat. En servava un gran i profund record. Parlava amb entusiasme, molts anys després, d'un cúmul de fets i experiències, i en particular d'uns quants professors, molt especialment del director, el doctor Josep Estalella. Quan ja estava dedicat plenament a les recerques geogràfiques, mai no oblidava de recordar que el seu professor de geografia a l'Institut Escola fou el doctor Lluís Solé i Sabarís.

Als estudis universitaris de geografia, inici d'una relativament breu, però densa i brillant tasca científica, hi accedí ja gran, en bona part per desfavorables circumstàncies socials i acadèmiques sobre les quals no val pas la pena insistir-hi en aquestes pàgines. Més endavant, es clar, parlarem d'aquesta formació geogràfica universitària. Però abans voldríem subratllar un parell de facetes que ens semblen molt destacades dins de la seva personalitat. En Lluís Casassas era un home d'una notable cultura i especialment obert al coneixement dels altres homes i llurs activitats. En les seves converses, en les seves classes i conferències, aquest fet quedava ben evident. Als homes, s'hi acostava per informacions alienes i per lectures, però especialment a través d'un contacte directe, com a company en el diàleg o en l'acció. Des dels primers anys setanta es mostrava professionalment com un geògraf; però sempre va poder presentar-se sens dubte com un bon coneixedor dels homes i dels grups humans. Amb motiu del seu traspàs, quan hom fa un esforç per sintetitzar l'obra i el tarannà de la personalitat perduda, hem vist diverses vegades que curiosament li era aplicada, jo crec que ben encertadament, a més de «geògraf», la qualificació d'«humanista».

Cal subratllar també el seu compromís social i polític, en moments difícils, els anys després de la guerra civil. Paral·lelament a l'inici d'estudis universitaris a la Facultat de Dret, mantingué ja clarament actituds d'oposició al poder imperant, en especial formant part dels «Grups Nacionals de Resistència». Per aquells anys de joventut, col·laborà també en l'inici i en el desenvolupament de diverses activitats culturals catalanes, dins d'una actitud que tots sabem que era, en aquells moments, ben perillosa. Circumstàncies diverses motivaren que abandonés els estudis universitaris, però mantingué ben ferm tots els seus compromisos socials, culturals i polítics que durant aquells anys havia iniciat.

Voldríem assenyalar encara un altre aspecte. Quan, passat un temps, hom encetà tímidament la recuperació pedagògica en els nivells primaris, en Lluís Casassas hi jugà amb continuïtat un cert paper impulsor, tot assessorant i col·laborant amb diversos centres d'ensenyament. En una d'aquestes escoles hi fou professora la seva primera muller, na Marta Ymbert, i també la segona, na Maria Jesús Marquès.

LA FORMACIÓ UNIVERSITÀRIA COM A GEÒGRAF

Parlem ara del geògraf. A la Universitat de Barcelona hi entrà per segona vegada -ja que com hem dit feia un bon nombre d'anys que hi havia cursat estudis, a la Facultat de Dret- quan va saber que un petit grup de professors impulsava, a la Facultat de Filosofia i Lletres, secció d'Història, uns ensenyaments geogràfics que pretenien tenir una certa modernitat i un cert rigor. Fins i tot assajaven d'iniciar una especialitat de Geografia, fet que fou realitat, per primera vegada en una Universitat de l'Estat espanyol, a partir del curs 1969-1970, ja fa vint-i-cinc anys. Llavors Lluís Casassas cursà els tres anys acadèmics dels esmentats estudis geogràfics especialitzats i, per tant, en acabar la Llicenciatura, el juny de l'any 1972, formà part de la primera promoció de geògrafs de la Universitat de Barcelona.

Tot seguit va preparar i presentar una tesi de Llicenciatura, la primera de geografia redactada en català, sobre una petita comarca catalana, el Lluçanès, que varem tenir l'honor de dirigir (*El Lluçanès: evolució recent, 1950-1970*). Bé, això de dirigir és un dir. En realitat la nostra tasca es concretava en unes converses en les quals jo aprenia tant com ell, o potser més, i en unes orientacions de caràcter metodològic i acadèmic, món del qual ell n'havia estat allunyat dos decennis. Poc després, el treball fou publicat per la Fundació Salvador Vives Casajuana; a l'encapçalament, l'autor hi fa constar significativament uns mots d'en Josep Estalella: «Aquesta és la clau de tot: l'amor a les coses com a promotor del seu coneixement; el coneixement de les coses com a causa de fer-les estimar».

Més endavant, quan parlarem al final d'aquest treball de la personalitat global del professor Casassas, al·ludirem de nou a la importància que pot tenir la formació universitària -una bona formació universitària, s'entén- en els diversos aspectes docents i científics. Durant tres anys (1969-1972), ell estigué en contacte amb el grup de professors (Lluís Albertosa, Maria de Bolòs, Horacio Capel, Salvador Llobet, Tomàs Vidal i nosaltres mateixos, entre altres) que iniciarem la Llicenciatura en Geografia a la Universitat de Barcelona i amb la incipient biblioteca i materials didàctics i de recerca del Departament de Geografia, iniciat l'any 1966 (vegeu *Revista de Geografia*, volum XXV, 1991, pàgs. 13-17).

Tot això i tota aquesta experiència, més tots els aspectes positius i les possibilitats i facultats d'una personalitat ben rica i definida, Lluís Casassas ho posà a contribució dels estudiants del Departament de Geografia quan, a partir del curs 1972-73, entrà a formar part del grup de professors, que en aquells moments creixia notablement.

Caldria ara recordar alguns geògrafs que influïren notablement sobre ell, a part dels esmentats del Departament de Geografia. Ja ens hem referit abans a Lluís Solé Sabarís, del qual en fou estudiant a l'Institut Escola. Caldria afegir-hi, per citar sols els més destacats, la sobresortint figura de Pau Vila, amb qui hi tingué, durant el vuitè decenni, una estreta relació, àdhuc col·laborant en diverses obres, especialment en el llibre *Barcelona i la seva rodalia al llarg dels temps*, publicat l'any 1974. A partir d'aquells moments mantingué nombroses relacions amb geògrafs estrangers, entre els quals citem, a tall d'exemple, els francesos Georges Bertrand i Paul Claval i l'italià Adalberto Vallega.

LA RECERCA I LES ACTIVITATS GEOGRÀFIQUES

Essent universitari, en Lluís Casassas portava ja un considerable bagatge d'experiències i de coneixements geogràfics, especialment respecte a Catalunya. La formació universitària que rebé degué representar especialment, ens sembla, un cert enriquiment i ordenament conceptual i metodològic. Els contactes i converses amb els diversos professors, d'orientacions i sensibilitats ben diferents, futurs companys en la docència i en la recerca, li serien sens dubte profitosos. Era poc amic de disquisicions teòriques, però en aquells moments degué anar definint marcs conceptuals i mètodes d'investigació. Cal insistir respecte a l'esmentada època, i ara al marge de la Universitat, el notable impacte que sobre ell exercí, com a persona i com a professional de la Geografia, en Pau Vila. En Lluís Casassas l'ajudà en la preparació de part del text sobre la ciutat de Barcelona, dins de l'obra *Geografia de Catalunya*, que dirigia el professor Lluís Solé Sabarís (volum III, publicat l'any 1974). Poc després, tots dos publicaren una obra fonamental per a l'estudi de la capital catalana, que ja hem tingut ocasió de citar.

En la trajectòria de treball d'en Lluís Casassas, l'anàlisi comarcal, que realitzà de forma ben notable, constituí tan sols una etapa dins d'una línia de recerca més àmplia i més general. De fet, aquest projecte científic desembocà finalment en un problema, un gran problema, de caires tan sols científics en una primera fase, però que ràpidament es carre-

gava de sentits i significats socials, socio-econòmics i àdhuc polítics. Em refereixo a l'estructuració territorial de Catalunya. Immediatament, el problema, a tot arreu, però especialment al nostre país, mostra dues cares: es tracta no sols de delimitar unes unitats territorials i administratives, sinó també de definir el joc de relacions entre la ciutat capital i tot l'àmbit del país. La seva tesi doctoral, que varem tenir també l'honor de dirigir, la dedicà preferentment a aquesta segona qüestió, sota el títol de *El paper de Barcelona en la formació i en l'ordenament del territori de Catalunya*. La seva presentació, l'any 1976, va donar lloc a un viu debat, que a tots en interessà i complagué, tant per l'altura com per la seriositat de la controvèrsia i pel fet que representava, en definitiva, l'aportació d'un grup universitari de geògrafs a uns problemes d'uns indubtables valors territorials, socials i polítics. Poc després fou publicada, sota el títol de *Barcelona i l'espai català* (Barcelona, 1977). Una de les idees fonamentals d'aquest treball era sens dubte la definició del paper que Barcelona havia de jugar dins del conjunt del territori català i que cap part d'aquest, per altra banda, podia deixar de ser considerada en el feix de relacions i funcions establertes.

La metodologia i els objectius de les recerques del nostre autor es van anar orientant cap a la resolució dels problemes referents a les correctes relacions, a través de les divisions administratives o político-administratives, entre unes masses de població i llurs territoris corresponents, dins del marc català. Estudiosos ben diversos estaven i estan interessats per aquestes qüestions, en particular probablement geògrafs i economistes: però molts investigadors i experts -com poden ésser arquitectes, juristes i sociòlegs, entre d'altres- participen també en l'intent de resolució de dits problemes. En últim terme, el debat i l'aplicació afecta a tots, és clar, des dels que han de prendre les decisions polítiques fins a tots els habitants del nostre territori.

Respecte a la mateixa ciutat de Barcelona, en Lluís Casassas intervingué en la divisió per districtes, amb una publicació fonamental, preparada i escrita juntament amb l'economista Joaquim Clusa, que vegé la llum l'any 1981 (*L'Organització territorial i administrativa de Barcelona*).

Quant al conjunt de Catalunya, hi treballà a partir del marc d'estudi ja dibuixat en la seva tesi, tot desenvolupant els conceptes i mètodes de treball i tot definint nous objectius i noves conclusions. En uns mots d'una de les seves obres, el nostre autor delimita perfectament motivacions i finalitats de la tasca empresa, «esperonats per l'apassionada necessitat de participar en el debat obert a Catalunya sobre els problemes de la divisió territorial. Durant el seu transcurs ens ha guiat, a l'ensem, la fretura d'una tasca científica eficaç i ben feta i el desig que, un cop enllestida, pogués contribuir a millorar la qualitat de vida col·lectiva dels catalans i a fer del nostre territori un país més civilitzat i més habitable».

Lluís Casassas treballà gairebé sempre en equip en aquestes tasques. Amb l'economista Joaquim Clusa, ja esmentat, es féu responsable de la publicació de diversos treballs fonamentals, especialment el que fou encarregat per la Fundació Jaume Bofill l'any 1980 sobre l'organització territorial de Catalunya. Però a més solien col·laborar en els seus treballs altres geògrafs i experts, especialment altres companys del Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona, i alguns deixebles recents i fins i tot estudiants. Sabia organitzar un treball col·lectiu i eficaç, dins del qual es reflectia amb força la seva personalitat, que sabia suplir les deficiències o mancances que poguessin presentar-se.

Amb la col·laboració del geògraf Carles Carreras i Isabel Rueda, a més de la d'en Joaquim Clusa, presentà l'any 1979 les *Bases teòriques i pràctiques de la Divisió territorial de Catalunya*. La tasca posteriorment realitzada es reflecteix en una obra que realment és fonamental, signada juntament amb el darrer autor esmentat: *L'organització territorial de Catalunya* (Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1981). En aquest llibre hom defineix curosament a Catalunya 127 agrupacions de municipis, anomenades *municipalies*, tot assajant de resoldre les dificultats d'acció i àdhuc inoperàncies que, a voltes, els

municipis per si sols presenten. En l'estudi del problema en el conjunt català, no hi manquen tampoc les referències a unes divisions superiors que representarien l'administració perifèrica de la Generalitat, el que en podríem dir *vegueries o regions*, potser millor *subregions*, pensem nosaltres, per evitar possibles confusions. Respecte a les municipals els autors subratllen que «la proposta satisfà els principis territorials i d'eficàcia tècnico-administrativa demanats. Des del punt de vista territorial i humà, reconeix les unitats on avui es produeixen la major part de relacions humanes (sistemes urbans) i consolida les àrees més disperses en unitats de gestió i govern de serveis col·lectius».

Nombroses conferències i publicacions mostren que aquests problemes segueixen interessant-lo vivament amb posterioritat. Col·laborà, a més, amb diverses institucions polítiques -Ajuntament de Barcelona, Diputació Provincial de Barcelona- com a expert i assessor en aquestes qüestions. Per altra banda, era membre de les Comissions de Delimitació Territorial i d'Urbanisme de la Generalitat de Catalunya, en representació de l'Institut d'Estudis Catalans. Escollí el mateix tema quan, fa un parell d'anys, li fou encarregada la lliçó inaugural del curs; en aquesta ocasió ens parlà de «La ciutat metropolitana i la unitat de Catalunya»; és bo, ens sembla, rellegir els seus plantejaments i les seves idees (vegeu *Anuari IEC, Curs 1990-91*, pp 9-32).

Pels motius abans expressats, la vida acadèmica del professor Lluís Casassas no és molt llarga, una vintena d'anys, però resulta tan densa en realitzacions com en treballs de recerca i d'aplicació que hem breument exposat. Durant una quinzena d'anys fou professor universitari: des del curs 1972-73, col·laborà ja en les tasques d'ensenyament i recerca del Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona, primer com a ajudant o encarregat de curs, després com a adjunt i titular; l'any 1986, fou nomenat catedràtic. Volríem subratllar que fou un puntal fonamental en l'afirmament de l'àrea de coneixement d'Anàlisi geogràfica regional. Caldria també insistir en la seva capacitat de crear, amb estudiants i alguns col·legues i professors, grups de recerca. Aconseguí, és clar, un bon nombre de deixebles -en Jaume Font i en Joan Tort, entre d'altres-, sempre interessats per problemes d'organització territorial, especialment a Catalunya. Un cop jubilat, l'any 1987, ocupà a la Universitat de Barcelona, el càrrec de Síndic de Greuges, en el qual mostrà de nou la seva sensibilitat i la seva experiència respecte a problemes socials ben diversos, tant en el pla individual com en el col·lectiu.

Fa un bon nombre d'anys, en Lluís Casassas dedicà una part preferent de les seves activitats i il·lusions a la Societat Catalana de Geografia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans. Formà part de la junta des del 1969, com a vocal, tresorer, secretari, vice-president i, finalment, President des del 1985. Al cap de quatre anys, era nomenat membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

A la Societat Catalana de Geografia renovà completament les tasques dutes a terme per aquesta filial de l'Institut, que es convertí sens dubte en una de les més actives i de més ressò social i científic. Als seus cursos i conferències, hi participaren amb regularitat diversos professors estrangers, francesos i italians, sobretot. La culminació de tot aquest conjunt d'activitats fou la celebració del I Congrés Català de Geografia, el març de 1991. En Lluís Casassas fou el president del Comitè Organitzador i sobre la seva persona recaigué una gran part de les tasques de preparació i realització del Congrés. Poc després, foren publicades totes les conferències, ponències i comunicacions. El ressò científic fins i tot popular que el Congrés tingué fou realment fruit de l'enorme esforç i la gran il·lusió d'en Lluís Casassas.

Permeteu-nos encara una altra observació sobre les tasques geogràfiques d'en Lluís Casassas. Un fet sorprenent era que semblava que ell no tenia massa en compte la feina feta: freturava, en canvi, pel que tenia entre mans i el que calia fer. Poques hores abans de morir parlava amb els seus col·laboradors i deixebles de les tasques que hom havia de realitzar en un futur immediat. Ens queden per sempre el seu record i les seves publicacions; per uns quants anys ens queda, a més, la culminació d'unes tasques que ell començà i sobre les quals plana encara directament el seu estímulo i el seu esforç.

TRES CARACTERÍSTIQUES DE LA SEVA PERSONALITAT ACADÈMICA

Fa més de vint anys que, a la Universitat de Barcelona, la Geografia constitueix una especialitat, una Llicenciatura. En Lluís Casassas és de la primera generació de geògrafs de la Universitat de Barcelona, que és dir, en definitiva, de les universitats catalanes. Aquesta primera promoció de geògrafs universitaris va començar el 1969 i va acabar el 1972, com abans dèiem. En aquell moment, la Llicenciatura, respecte a l'especialitat, era de tres anys.

Voldríem fer-vos reflexionar una mica respecte del que vol dir que una ciència, una disciplina, es mogui dins de la universitat, diguem d'una universitat correcta. Representa moure's dins el màxim nivell -o aquest hauria de ser l'objectiu- de docència i de recerca, amb totes les seves exigències i amb tot el seu rigor -això és el que hem de pretendre almenys-. Representa, a més, per a cada professor, la relació quotidiana, contínua, amb estudiants, amb altres professors, amb companys, que tenen uns objectius, una formació, uns delits semblants. Representa la possibilitat del treball a les biblioteques, a les hemeroteques, a les cartoteques, en aquests equipaments que en els últims anys han tingut una notable importància, i que són per a nosaltres, en definitiva, el que en podríem dir els nostres laboratoris. Representa la possibilitat de la transmissió de coneixement i de discussió amb estudiants i, al mateix temps, amb companys. És també, en definitiva, la possibilitat del treball en equip i, finalment, pot representar la publicació dels treballs.

És aquest ambient en què Lluís Casassas es va moure, venturosament, després d'una època de dificultats que, al començar aquest treball, hem evocat. Una vintena d'anys en què passa, dins d'aquest camp de la geografia, d'estudiant, per tots els graus de la docència universitària, a catedràtic de geografia de la Universitat de Barcelona (1986).

El mateix any que ell acabà els estudis universitaris de geografia, el 1972, presentà la tesi de Llicenciatura, una tesi sobre el Lluçanès, que encaixa molt bé en el que podríem dir la geografia moderna clàssica, la que a Catalunya arrenca a partir de la figura de Pau Vila. Com ja hem dit, des del curs 1972-73 col·laborà ja en les tasques docents i de recerca del Departament. L'any 1976 presentà la seva tesi doctoral. Val la pena recordar-ne el títol: *El paper de Barcelona en la formació i en l'ordenament del territori de Catalunya*. Aquí hi ha, en definitiva, tot el que després ell farà de treball, de treball molt ben fet, respecte a l'organització territorial de Catalunya. Varem tenir l'honor i el goig de dirigir la seva tesi de llicenciatura, com un diàleg sobre el que ell estava preparant, un debat, en el qual sortosament no sempre estàvem d'acord, però on sempre manteníem el respecte que l'un havia de tenir per l'altre. Jo hi vaig aprendre molt. A les tesis, especialment a les tesis de doctorat, quan se segueixen bé, el professor, el director, hi aprèn molt; possiblement, jo hi vaig aprendre més que no pas ell en les qüestions que es tractaven.

Voldríem ara, per ser relativament breus, contemplar la figura i la tasca de conjunt d'en Casassas, lamentablement estroncada, a partir, especialment, de tres grans aportacions. En primer lloc, l'obra del geògraf Casassas a la Universitat, com a professor i com a investigador, sembla decisiva en l'estructuració d'una de les àrees de coneixement de la geografia. La geografia universitària es mou dins de tres àrees de coneixement en aquest moment. En una d'elles, la que anomenem Anàlisi Geogràfica Regional, a la Universitat de Barcelona, en Lluís Casassas ha estat una figura decisiva. En el fons és el seu tarannà, era el seu tarannà i la seva manera de treballar, el seu interès viu pel país, per les terres, pels homes, pels nuclis de població, per les relacions que s'hi establien; en definitiva, i com abans deia, per l'organització del territori. Entenguem-ho bé, pel territori, sempre considerat amb els seus habitants.

En segon lloc, nosaltres voldríem destacar que la seva tasca pedagògica era d'una gran eficàcia, en el sentit que mobilitzava grups d'estudiants, a qui posava en contacte amb gran diversitat de realitats, amb les realitats rurals, amb les realitats urbanes. I recordem les excursions, les trobades, les reunions, les conferències, en les quals parlava en Lluís Casassas i també els assistents. Caldria insistir en la seva relació amb d'altres geò-

grafs de la pròpia universitat, d'altres universitats de l'Estat espanyol, geògrafs també de fora, de França i d'Itàlia, especialment. Dins d'aquesta eficàcia, nosaltres hi veiem la seva capacitat de treball en equip: en aquests equips, ell hi involucrava professors, estudiants, en tasques primerament d'aplegament de dades, finalment en tasques de recerca. Lluís Casassas era un gran organitzador, un gran mobilitzador de voluntats i d'esforços. Un exemple l'heu tingut quan ens referíem a l'organització d'aquest Primer Congrés Català de Geografia, el març del 1991, que va ser, evidentment, el congrés organitzat per Lluís Casassas, amb els seus col·laboradors, amb el seu equip. Tenia també una gran eficàcia pedagògica, per un tarannà especial que fa un moment se us descrivia, molt humà, molt cordial amb els estudiants, i per la seva notable cultura, una cultura que era històrica, literària, política i també, no cal dir-ho, geogràfica. Això li permetia fer, improvisar, però d'una manera ordenada, professionalment diríem, comentaris, fornir informació, obrir debats sobre qüestions ben diverses i ben diferents, promoure estudis de casos, crear aquests centres d'interès d'un valor pedagògic que ara ens plau evocar -parli de la neu, el dia que al poble nevi, perquè això és el que recordarà l'infant; no oblidarà l'experiència, aquesta juntament amb l'explicació, els comentaris del professor i les preguntes de l'estudiant-. Ell sabia fer això i, curiosament, a un nivell universitari.

En tercer lloc -i estem evocant el que ens sembla fonamental-, hi ha una concepció d'en Lluís Casassas de la recerca al servei de la societat, evidentment de la societat catalana. Fruit d'això són aquestes divisions que va fer en districtes, a la nostra ciutat, al municipi de Barcelona; és també aquesta creació que ell féu de les municipalies, per resoldre determinats problemes que presenten el territori i la població catalana. A nosaltres ens sembla un punt de reflexió important, especialment quan parlem amb professors universitaris; el professor universitari conscient, en particular potser el de ciències socials, el professor universitari amb sensibilitat social, es pregunta de tant en tant, s'ha de preguntar de tant en tant: tot el que explico, el que ensenyo, allò a què dedico jo els meus esforços, quina repercussió social pot tenir, quina projecció, quina aplicabilitat social pot tenir en aquest moment i en aquesta societat concreta que m'està envoltant i que és la meua pròpia?

En *L'Organització Territorial de Catalunya*, una obra que, com hem dit, preparà juntament amb l'economista Joaquim Clusa, té una frase que ja abans hem assenyalat i que ara seria bo de nou repetir i comentar; amb ella, voldríem acabar: «*Durant el seu transcurs -està parlant de la preparació del llibre, s'entén-, ens ha guiat, a l'ensem, la fretura d'una tasca científica eficaç i ben feta -bé, aquesta hauria de ser l'herència, el llegat universitari- i el desig que, un cop enllestida, pogués contribuir a millorar la qualitat de vida col·lectiva dels catalans i a fer del nostre territori un país més civilitzat i més habitable*». Pensem que aquests mots precisen bé les característiques que defineixen les tasques que, com a geògraf, realitzà el professor Lluís Casassas i que, al mateix temps, concreten amb exactitud el gran objectiu acadèmic i social que ell perseguia.

Juny 1993

Resumen: Lluís Casassas, geógrafo

Se evoca y estudia en este trabajo la figura, como geógrafo, de Lluís Casassas (1922-92), que fue durante quince años (1972-87) profesor del Departamento de Geografía de la Universidad de Barcelona. Sus contribuciones fundamentales giraron alrededor de los problemas planteados por la organización territorial de Cataluña, destacando la obra que preparó en colaboración con el economista Joaquim Clusa, publicada en 1981 (*L'organització territorial de Catalunya*).

Se efectúa unas referencias a varios aspectos de su infancia y juventud y de su formación universitaria, realizada en el propio Departamento, en el que desde 1969 podía cursarse una Licen-

ciatura en Geografía. Se analiza las características de sus actividades geográficas, en cuanto a la docencia y singularmente respecto a la investigación. Contribuyó decisivamente al desarrollo del área de Análisis geográfico regional en el Departamento citado y fue muy eficaz y amplia su contribución pedagógica. Un rasgo acusado de su personalidad lo constituía el claro objetivo de sus investigaciones, puestas al servicio de la sociedad catalana.